

Způsoby obživy romských populací související s trestnou činností

(známé na území České republiky a Slovenska)

Roman Kryštof

Předesílám, že

samotné téma zadané mikro-studie je výsostně společensky citlivé a samotným zadáním za srázy tartaru *politické korektnosti*, neboť je v něm implicitně dáno, že *jsou* nějaká typika obživy romských populací, která *jsou* trestnou činností, a potažmo, takováto typika lze označit za romská. Nuže, bádejme, zda-li bylo dříve vejce nebo slepice, zda-li rodinná struktura známá u Romů, umožňuje typy kriminality, u jiných vymezitelných skupin obyvatel Česka neznámé, jestli byl dříve (prováděn) jistý typ kriminality, nebo se ho jali až Romové...

„*Komunalismus páriů*“

Je-li nějaká menšina předmětem diskriminace a pohrdání, bývá to nejčastěji vykládáno a ospravedlňováno tím, že se dané skupině připisuje nějaká mravní méněcennost. Její členové jsou líní, neschopní, zvyklí krást, běžně náchylní k zločinu, špinaví, praktikují nechutné sexuální zvyky, opíjejí se a tak dále. Takové připisování samozřejmě může být naprosto nefér a neoprávněné. Na druhé straně může být vnuceno nebo vyvoláno jakýmsi opakovaným sebepotvrzujícím postupem. Někák snadno identifikovatelná subpopulace, které se připisují silné zločinecké sklony, může mít potíže se zajištěním obyčejného zaměstnání a může být skutečně dohnána ke kriminální činnosti. Je obtížné uniknout následkům sociální stereotypizace a odhodlané pokusy často vedou k zvýšenému původnímu přisuzování.

Ponecháme-li však stranou spravedlnost nebo jinou vlastnost takového přisuzování, tato „normální“ podmínka diskriminace má jistou zřejmou logiku. Menšina, o kterou jde, je na tom špatně, pokud jde o uznané hodnoty dominantní „hostitelské“ nebo majoritní společnosti; jestliže je přisuzování dotyčné inferiority oprávněné – a kdoví, v některých případech může být – pak tím diskriminace získává jakousi oprávněnost. Situace takového druhu – bez ohledu na otázku, zda přisuzování relevantního nedostatku je skutečně oprávněné – tvoří to, čemu se dá říkat standardní nebo nejjednodušší verze diskriminace.“

Arnošt Gellner, Jazyk a samota¹

¹ Ernest Gellner, Jazyk a samota, vydalo Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, str. 128

1) vymezení terminologického a analytického rámce

Pro účely uchopitelnosti zadaného tématu, bude adjektivem romský/á/é označována činnost, uskutečňovaná aktéry za Romy v české společnosti považované (tzv. lidový diskurs), ať již se tak sami cítí, proklamují, či nikoliv.

Za trestnou činnost bude považována taková, která je vymezena v ustaveních trestního zákona² České republiky.

Romské populace:

V mikrostudii je užíván pojem „romské populace“ jakožto kategorie etnicity připsané, tj. cílovou skupinou jsou populace označované za Romy/Cikány svým okolím, tedy nikoliv na základě jejich (romských populací) voluntaristického přihlášení se k romství či romské národnosti, neboť by se takto studie zužovala toliko na emancipační segment, respektive na příslušníky romské politické komunity/národnostní menšiny v ČR, která se (jako skupina) rozhodně nepřekrývá s romskými populacemi v lokalitách označovaných za romské (případně soc. vyloučené, segregované, marginalizované, pauperizované, aj.) a velmi neurčitě se zkoumanými typy kriminality a kriminogenním prostředím;

Sociálně vyloučená romská lokalita/enkláva/komunita:

Pro účely studie je nutno pracovat s co nejširším vymezením pojmu lokalita/komunita/enkláva; za romskou lokalitu/komunitu/enklávu bude zpracovatel považovat prostorově vymezené oblasti měst a obcí, jenž jsou takto v existujícím makro (celoplošná média) i mikro (místní zdroje) diskursu zainteresovanými aktéry nazývána. Jedná se tudíž o označení platící jak pro komplex tzv. holobytů, panelové sídliště, či stavebně různorodou část města/obce s převahou romských obyvatel; se všemi takto označenými sídelními agregáty bude pracováno jako s *ex definitione* sociálně vyloučenými, tj. s populací nepodílející se na životě majoritní společnosti a nemající stejný přístup k veřejným statkům (službám, zaměstnání a bydlení) jakožto populace majoritní/jiná.

Pojem „komunita“ se jeví zvláště v mikro-studii zabývající se kriminalitou společenské skupiny jako problematický. Z průkazných recentních studií vyplývá, že *„žije-li v lokalitě dvě a více nepříbuzných romských skupin (příčemž takováto situace je dnes pravidlem), tato populace komunitu v žádném slova smyslu netvoří. Taková populace není schopná si zvolit svého reprezentanta, není s to se dohodnout na společném programu, atd., atd. Důvodem přitom je, že příbuzenství jako organizační princip sdružování do jiných než příbuzenských formací neumožňuje, takže nepříbuzné rodiny se takřka z definice v uvedených momentech nikdy nedohodnou“*.³ Názorově jiným

² Zákon č.140/1961 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

³ Marek Jakoubek, Lenka Budilová; In: „(Lokální) romské komunity – dekompozice pojmu (na příkladu lokality České Kamenice)“, str.16; Projekt HS 108/03 „Dlouhodobý stacionární výzkum sociálně

prismatem je pak hledisko jazykově-nacionalistické, tvrdící, že komunita je na nás uvalena již samotným faktem řeči. K popisu kriminogenních prostředí v enklávách obývaných převážně Romy však takovéto prisma nepokládám za vhodné, již jen pro rozrůzněnost jazykových úzů v takovýchto enklávách užívaných (dialekty češtiny a slovenštiny, romština jako etnolekt češtiny, východoslovenská romština, věžeňský argot, etc.).

Příslušnost k sociálně vyloučené lokalitě (byť označované ve veřejném/lidovém diskursu za romskou/cikánskou) by měla být dána *ex definitione* sociálním vyloučením jejich obyvatel, tedy jejich postavením ve společnosti, nikoliv jejich domnělou etnicitou či dokonce rasovou. Jaké v tomto ohledu panuje zmatení snad nejlépe vyjadřuje věta z jedné z užitých „kriminologických“ statí studentek filosofické fakulty z roku 1999: „*V minulosti se totiž příslušnost k tomuto etniku nechápala tak, jak ji chápeme dnes, rasově, tj. barvou pleti, nýbrž způsobem života.*“⁴

Vnitřní faktory sociálního vyloučení:

Adaptace na podmínky materiální chudoby/kultura chudoby - pojem je v studii užíván jakožto konceptuální nástroj k popisu situace sociálního vyloučení romských populací, jakožto prostředí vytvářejícího specifický integrovaný systém hodnot, lokálně akceptovaných pravidel a životních strategií, které jsou v kontradikci s normami majoritní společnosti; pojem kultura (obecně i specificky) je zpracovatelem užíván ve svém nehodnotícím významu umožňujícím (po)rozumění a interpretaci jednání sociálně vyloučených romských populací.

Vnější faktory sociálního vyloučení:

Zpracovatel chápe jako soubor aspektů utvářejících povahu institucionálního prostředí ve vztahu k sociálnímu vyloučení romských populací, tyto pak mohou mít povahu prostorové segregace (vystěhovávání a kumulace dlužníků nájemného – tzv. neplatičů), politickou (specifické programy zaměřené na romské populace), ekonomickou (zaměstnanecké programy, tzv. aktivní politika zaměstnanosti, podpora romských firem), právní (legislativní podpora integrace romských komunit – viz tzv. menšinový zákon), kulturní (podpora uměleckých a společenských aktivit) a symbolickou (deklaratorní).

Sociální vyloučení

Vládní *Koncepce romské integrace*, aktualizovaná vládou v r.2005, přejímá definici Evropské Unie (2004) a charakterizuje sociální vyloučení jako proces, „jímž jsou někteří

vyloučených romských komunit“ realizovaný Katedrou antropologie Fakulty humanitních studií Západočeské univerzity v Plzni

⁴ Seminární práce ze sociální pedagogiky „Kriminalita Romů“, Iva Krajová, Jitka Slámová, Andrea Večeřová, Filosofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno, 1999, str.24

jedinci vytěsňování na okraj společnosti a je jim zabráněno participovat plně na životě společnosti, a to v důsledku chudoby nebo nedostatku základních dovedností a příležitostí k celoživotnímu vzdělávání nebo v důsledku diskriminace. To je vzdaluje od práce, příjmů a možností vzdělání a také od společenských sítí a aktivit. Mají malý přístup k moci a rozhodovacím orgánům, a tak se často cítí bezmocní a neschopní kontrolovat rozhodnutí, která ovlivňují jejich každodenní život.“ (část 5.1.) Rovněž vládní *Zpráva o stavu romských komunit v ČR (2004)* v části 4.4. uvádí, že „(pojem) sociální exkluze má blízko k pojmu chudoba, není s ním ale totožný. Jestliže chudoba je spojena s oddělením jedinců a skupin od materiálních zdrojů společnosti, pak sociální vyloučení je vyřazením z účasti na životě společnosti a ztrátou sociálního místa ve společnosti“.

Studie vychází shodně s vládními materiály z koncepce sociální exkluze coby multidimenzionálního jevu, u kterého lze rozlišit dimenzi ekonomickou, sociální, politickou, komunitní, prostorovou a skupinovou.

Identifikace lokalit/komunit a k nim se pojících **kriminogenních prostředí/ typů kriminality** vychází právě z kumulace jevů charakteristických pro širší vymezení sociálního vyloučení, zachycuje tudíž i jeho dimenzi symbolickou a subjektivně obyvateli romských lokalit pocíťovanou, tedy ne nutně korelující s chudobou či úrovní bydlení. Za sociálně vyloučenou lokalitu/komunitu zpracovatel považuje i takové sídlištní agregáty, jejichž úroveň (standard bydlení, dopravní obslužnosti, etc.) se nijak výrazně neliší od prostředí okolního, avšak jsou svými obyvateli i okolím za odlišné a oddělené považovány. To platí zejména v případě ulic či čtvrtí velkých měst, ve kterých se dá rozsah prostorové oddělenosti *Romů* jen ztěžka vymezit (pražský Smíchov, Karlín a Nusle - jedná se spíše o jednotlivé domy či „vchody“). Vládní zpráva o stavu romských komunit (2004) rozlišuje mezi takovými „prostorově integrovanými sídly“ a „prostorově segregovanými útvary“ (např. ubytovna Masokombinátu v Kladně). Dále nabízí rozlišovat „větší enklávy (např. Brno-Cejl) od „mikroenkláv“.

Za příslušníka sociálně vyloučené romské lokality (komunity) jev rámci studie považován každý, kdo má k zkoumané lokalitě (komunitě) a s ní souvisejícímu **kriminogennímu prostředí/ typu kriminality** participační vztah, tj. je považován za účastníka informační směny a hodnotové hierarchie v dané lokalitě. Může se tedy jednat i o frekventanty v lokalitě se vyskytujícími zařízení jako je komunitní centrum, nebo herna či pohostinství. Termín lokalita/komunita bude tudíž užíván ve smyslu geografické definice skupiny, která se může, ale nemusí zcela překrývat s její reálnou či připsanou etnicitou.

2) naznačení souvislostí s celkovým kontextem sociálního vyloučení Romů v ČR

I. Úvod

„Specializované kultury začaly být škodlivé, staly se parodií lidského postavení, kde kdysi bývaly normou.“

Arnošt Gellner, Jazyk a samota

Způsoby obživy romských populací známé z širší pramenných zdrojů od prvních středověkých záznamů podnes vypovídají vždy o specializaci, o (sub)dodavatelských službách Romů ostatnímu obyvatelstvu. Romské rody v hostitelských zemích zaplňovaly v pre-industriálním období niku putujících řemeslníků a překupníků zboží. Pokud byla již tato nika obsazena, docházelo k míšení s tamními neromskými rody (Travellers v Irsku, aj.).⁵ Ambulantní prodej či trhovectví je dodnes Romy favorizovanou formou obživy v západoevropských zemích (Španělsko, Francie). Pokud byli Romové nuceně v rurálním prostředí sedenterizováni, byla jejich zemědělská činnost opět orientována na sezónní dodání pracovní síly sedlákům a statkářům (bývalé Uhry, Balkán). Industrializace evropských zemí v 19. a 20. století vedla k vyřazení Romy poskytovaných služeb z košíku společensky potřebných a ceněných činností. Důsledkem byla **adaptace na podmínky materiální chudoby** vedoucí k segregaci romských populací a jejich pokračující kriminalizaci. Romskými rody po staletí udržovaná distanc vůči okolnímu (rituálně nečistému) světu se v posledních stoletích ukázala jako faktor utvrzující segregaci a de-mobilizující Romy v přístupu ke službám a statkům poskytovaným (ovšem diskriminovaně) *všem* populacím liberalizujících se společností ranného kapitalismu. V kombinaci s rasistickými předsudky většiny Evropanů vůči jinak zbarveným a kulturně vybaveným Romům došlo k sociálnímu propadu, (auto)segregaci a kriminalizaci/kriminogenosti(?) velké části romských populací, které začaly ve svých osadách vytvářet **anti-svět** vůči svému okolí; jakýsi „hodnotový protisvět“ poskytující „deviantně“ uznání i jedincům, jimž majoritní společnost uznání upírá (Skupník 2004:118)⁶.

V pre-industriálním období byly ovšem Romové zhusta také (jakož i v převládajícím lidovém diskursu dnes) pokládáni za rodilé lapky a škůdce. „*Když poznání byli jako lháři, zloději a lotři, počali býti pronásledováni nejdříve ve Španělsku, pak v zemích ostatních. Ve stol. XVI. se jim ulevilo, tu a tam dály se i pokusy učiniti z nich národ usedlý a povznéstí je, ale pokusy se nezdařily*“ uvádí Ottův slovník naučný pod heslem

⁵ V tomto ohledu je zajímavá irská anekdotální zkušenost při zaměstnávání zahraničních pracovníků v ostrahách nákupních středisek. Irové podle pohledu i poslechu velmi rychle *rozeznají* irské cikány (Travellers). Pro cizozemce však je takovéto rozeznání téměř nemožné: irští cikáni mají zcela shodný antropologický vzhled jako Irové samotní; byť je povětšinou Iry tvrzeno, že cikána poznají na sto honů (akcent tedy nemůže hrát roli), podle očí, pohybu, etc. – a to samé o své vzájemné rozeznatelnosti tvrdí Travelleri taktéž. Pracovníci ze zahraničí, proudící díky tamějšímu ekonomickému boomu do Irsku v posledních letech, takovouto schopnost postrádají a jejich jinak ceněný výkon v ostraze, je díky velké účasti irských Travellerů na krádežích zboží, problematický. Uspořádání kurzu v rozeznávání cikánů zaměstnavateli pro členy ostrahy se však z hlediska korektnosti jeví jako nemožné. (rozhovor s pedagogy Univerzity města Dublin - DCU, říjen 2005).

⁶ Termín *anti-svět* přejat ze studie Jaroslava Skupníka „Pohled z druhé strany potoka. Sociopsychologická dynamika marginalizovanosti.“ In: Rómska marginalita, David Scheffel, Alexander Mušinka (ed.), Zborník z medzinárodnej konferencie, Prešov 2003, vydalo Centrum antropologických výskumov, 2004, str.118;

Cikáni. Lze se však domnívat, že se jednalo o typově jiný druh konfliktního vztahu se společností, než jaký představuje moderní kriminalita, spojená s věkem osvícenství a industrializujícími a institucionalizujícími se státy (kriminály). Jednalo se spíše o odvěký antagonismus kočovníka a zemědělce, naplňovaný ze strany kočovníka krádežemi, podvodem a šalbou, polním a lesním pychem a ze strany usedlého obyvatelstva násilnou persekucí, jenž svým významem přesahuje rámec této mikrostudie.

Jak již bylo výše zmíněno, je anti-svět romské exkluze a kriminality vlastně „hodnotovým protisvětém“ dávající svým participantům pocit úplnosti jejich lidství, které jim tzv. majoritní společnost je jen zřídka schopna poskytnout. Není náhodou, že i mnozí příslušníci majority propuštění z výkonu trestu nalézají svůj domov v prostředí romských ghett. Pro okolní svět jsou potetovanými a šilhavými zřudami, v prostředí romské (auto)exkluze je jim věnována pozornost, uznání a potvrzení jejich hodnot, neodvisle od jejich stigmatizace kriminálem. Domnívám se, že následnou obecnou Skupnikovu charakteristiku romské osady (či ghetta), poskytující svým obyvatelům pocit úplného lidství lze vztáhnout i na většinu životního světa aktérů romské kriminality:

To, že osady tak sveřepě existují navzdory své materiální chudobě, a jejich obyvatelé se do nich často vracejí jako tažní ptáci, je (vedle nezanedbatelných „externích“ tlaků zmíněných mojí informátorkou) strukturálním důsledkem sociopsychologické dynamiky „lidské konstitucionální neúplnosti“ a z ní plynoucí nevyhnutelnosti sociálního života a existenciální nutnosti uznání: osada je sociálně konstruovaným světem, protisvětém či protispolečností poskytující svým obyvatelům uznání v jejich lidskosti a potvrzení jejich obecně lidské hodnoty. (Skupník, 2004:118).

II. Typy kriminality romského anti-světa

Vždyť dopátrat se něčeho obecného v individuálních životech rodových a kastovních struktur, u jednotlivců či skupin Romů žijících v nejrůznějších životních prostředích a nacházejících se na nejrůznějších stupních integrace do majoritní společnosti, téměř nelze. Navíc dnešní politicky podbarvené informační embargo na údaje o asociálním či antisociálním jednání části Romů znemožňuje dokumentovat dále předložené, často obecně sdílené teze průkazným empirickým materiálem.

Kazimír Večerka, Socioklub, 1999:427

V relevantních materiálech pojednávajících o romské kriminalitě panuje shoda, že se jedná především o kriminalitu majetkovou. Dostupné statistiky však opomíjí faktor nepřímého pachatelství, kdy se na majetkovém prospěchu podílí zpravidla celá (velko)rodina stíhaného pachatele a v rámci solidární sítě jej exkulpuje a vytváří prostředí, v němž trestný čin a následný výkon trestu je ve skutečnosti jednou z možností zaujetí místa v hierarchii postavení a zásluh. V tomto je romská kriminalita skutečně odlišná od kriminality majoritní, v které je pachatel výkonem trestu trvale (negativně) stigmatizován.

Většina zpracovatelů známých informací uvádí, že romská kriminalita je primárně namířena vně svého životního světa, vůči tzv. majoritě (Večerka, Štěchová 1990:5, Chalupský 1997:32), avšak faktor neoznámení trestného činu z důvodů příbuzenské či vnitro-komunitní vazby může být natolik silný, že nutně snižuje výpovědní hodnotu statistických údajů (do r.2000) i dosavadních výzkumů. Naopak, data a výzkumy známé z etnických chudobinských amerických ghett jasně udávají trend opačný (Wilson 1987)⁷. Rámcově pak lze (navrhují) rozčlenit kriminalitu romského anti-světa na typově vnitřní a vnější.

Některé trestné činy, kterých se Romové dopouštějí, lze vyvodit přímo z odlišné kulturní tradice, která se však z důvodu jejich minoritního postavení nestala nikdy (a nikde) normotvorná: jedná se zejména o sexuální styk pod hranici 15 let věku, který je konsensuální a často i posvěcen rodinou pachatelů. Aranžované sňatky sjednané a naplněné (sexuálně) podle rodové tradice jsou časté zvláště u olašských Romů.⁸ Rovněž za komunistického režimu stíhaný trestný čin příživnictví byl v rozporu s tradicí vzájemné podpory v romské rodině.

Známý jsou (ústní podání) informace o tragickém postihu obětí/odsouzených olašskými vnitřními soudy zvanými *Kriss*. Není pravdou (jak je často tradováno), že podvolení se rozhodnutí tohoto vnitřního klanového soudu je na bázi dobrovolnosti. Bývá často vynucováno výhrůzkami a násilím. Jedná se povětšinou o výběr tímto soudem uložených pokut. „Odsouzení“ se zpravidla nedomáhají ochrany ze strany státu a jeho orgánů.

Společensky nejproblematičtější je chápání trestného činu krádeže (a loupeže⁹) a další majetkové trestné činnosti u některých romských skupin, zvláště pak olašských¹⁰. Lze uvést, že okrádání „gádžů“ (tedy majority) není vnímáno u mnoha romských rodů jako morálně špatné. Jedná se ovšem o skupiny, které jsou v podstatě v permanentní válce s okolním světem a důsledně rozdělují veškerenstvo na *my* a *oni*. Alarmující je ovšem

⁷ Wilson, William Julius; *The truly disadvantaged – the inner city, the underclass, and public policy*, the University of Chicago Press, 1987;

⁸ § 242 TZ Pohlavní zneužívání

Kdo vykoná soulož s osobou mladší než patnáct let nebo kdo takové osoby jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě svěřené jeho doзору, zneužívaje její závislosti.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

⁹ § 234 Loupež

(1) Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví nebo značnou škodu.

(3) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu nebo smrt.

¹⁰ V interviews s různými českými periodiky se veřejně vyjádřil (těsně před svým skolem) bývalý „olašský král“ Lipa o kvalitách olašské ženy (nevěsty), že musí být dobrá „čórkařka“, tj. zlodějka.

neschopnost společnosti v zamezování takovéto rodově/klanově podmíněné kriminality, daná korupcí místních mocenských struktur a nechutí policie jít do střetu s násilnickou (kapsářskou) skupinou. Etnicky podmíněná kriminální subkultura je zamezitelná buďto v korupci neznající efektivně fungující svobodné (demokratické) společnosti nebo v (policejní) totalitě.

Celková kriminalita Romů byla v r. 1984 5 x vyšší než u ostatní populace (ČR?ČSSR?). Její nárůst je dlouhodobý a směřuje do stále nižších věkových skupin (Nečas, 1991). Na počátku 90. let, kdy byly údaje o romské kriminalitě k dispozici, se pohyboval podíl Romů na celkové trestné činnosti v ČR okolo 16%, zatímco na Slovensku dosahoval 28%, což znamenalo, že podílově byl na sklonku České a Slovenské federativní republiky přibližně každý pátý obviněný Romem. Romové měli zvláště velký podíl na krádežích vloupáním (22% z celku) a tzv. krádežích prostých (19%). Na Slovensku byla tato čísla 40% a 36%. Nemalý podíl měli Romové na mravnostní delikvenci, především na trestném činu pohlavního zneužívání (20% ČR, 40%SR). Na násilné kriminalitě se Romové podíleli v ČR 13% (SR 23%). (Socioklub, 1999) ...odhaduje se, že 20-30% ekonomicky aktivní romské populace získává prostředky k obživě nelegálně – prostitucí, překupnictvím a jinou majetkovou trestnou činností. Vězení pro dospělé jsou více než ze 60% romská. (Říčan, 1998).¹¹ Počátkem 90. let bylo na území bývalé ČSFR podle policejních statistik trestně stíháno 2% cizinců, 16% Romů a 82% ostatních tuzemců; Romové činili polovinu stíhaných a vyšetřovaných recidivistů (Matoušek 1998).

Životní svět sociálně deprivovaných (vyločených) romských lokalit tvoří v mnoha ohledech specifickou subkulturu majoritní společnosti, která jinak (či extrémně) interpretuje její hodnoty a vytváří tak svět sám pro sebe, ve kterém se její příslušníci rodí, žijí a umírají, aniž by se kdy vymanili, nebo měli možnost vymanit z jejího rámce. Nezodpovězeno ponechávám, do jaké míry je nynější subkultura sociální deprivace, viditelná primárně v lokalitách obývaných převážně Romy, transformací tradiční (sub?)kultury romské. Z dostupných výzkumů je velmi málo zřejmé, co lze považovat za tradiční romskou kulturu, tedy systém vztahů a hodnot naplňujících se v sobě a neodvislých od kultur jiných, a co bylo vždy v podstatě subkulturou, tedy systémem odvislým od/ a naplňujícím se v majoritních společnostech mezi nimiž romské etnikum přebývalo a přebývá. Specifičtěji, do jaké míry v daných společnostech Romové zaplňovali a zaplňují niku *underclassu*, která je vždy *někým* zabráná, tedy i v zemích kde Romové nepobývají. Často je uváděn argument jazykový, kdy samotný fakt užívání romštiny činí z jejich mluvčích komunitu, či národ, samostatnou kulturu. Avšak konkrétně v České republice je užívání romštiny na sestupu a marginalizovaní Romové užívají romštinu spíše jako substrát pro specifický (romský) etnolekt češtiny. Romština měla vždy nezanedbatelný vliv na lexikon místně užívaných argotů kriminálního světa.

Při pokusu o popis typických rysů romské kriminality se lze ztěží vymanit z perspektivy dané studii subkultur chudoby. Kazimír Večerka (Socioklub 1999:432) užil

¹¹ Seminární práce ze sociální pedagogiky „Kriminalita Romů“, Iva Krajová, Jitka Slámová, Andrea Večeřová, Filosofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno, 1999; str.13,15;

klasifikaci W. Millera¹², která zdůrazňuje maskulinní rysy subkultur chudoby a determinaci jejich mužských příslušníků. V šesti bodech rozvádí co muž musí být (aby byl úspěšným): být schopen řešit maléry (vyhnout se trestu, uvalit na jiné zodpovědnost), být tvrdý (demonstrovat fyzickou sílu a převahu), být vychytralý (umět využít příležitost), nežít šedivě (postarat se, aby bylo živo), být hráčem (věřit v osud). Rovněž popisy mechanismů kultury chudoby známé z díla Oscara Lewise, byť vypracované na základě výzkumu portorikánských imigrantů v New Yorku, se jeví být zrcadlovým obrazem života v českých romských ghetech.

Za nejnebezpečnější trend známý z recentních výzkumů považují pocit oprávněnosti ke kriminálnímu (asociálnímu) chování, přítomný mezi marginalizovanými Romy. Bylo by záhodno učinit na takovéto téma samostatný výzkum a osvětlit *všechny* činitele umocňující pocit oprávněnosti škodit. Nejde totiž rozhodně o ty zjevně nejmarkantnější, jako je zažívání (nebo představování si) neustálé diskriminace (tedy znevýhodňující rozlišování) ze strany majority, nebo projevy rasistického násilí. Domnívám se, že může jít rovněž o vedlejší produkt posilování odlišnosti a důrazu na odlišnost, přítomný v soudobém *multikulturalistickém* diskursu.

Některé trestné činy (zejména krádeží) páchané Romy doprovází míra vandalismu, u pachatelů majority se údajně málo (poměrně?) vyskytující. Vedlejší škody způsobené vloupáním mnohdy mnohonásobně převyšují cenu zcizené věci a znamenají v důsledku veřejné ohrožení. Jedná se zejména o krádeže barevných kovů, které jsou součástí elektrických vedení nebo drážních zařízení. Rovněž vedlejší škody způsobené při vloupání do obchodů a bytů často převyšují cenu zcizeného zboží. Kriminologické studie často uvádějí spontánnost a neplánovanost loupeží a loupežných přepadení (tzv. *elpička* nebo *el pasa*) páchaných Romy; využití „vhodné“ příležitosti, vliv alkoholu a drog.

Jeden z prvních výzkumů provedených na téma kriminality mladistvých Romů (IKSP 1990:17) uvádí, že „*delikventní mladiství Romové jsou však součástí celkové delikventní subkultury, charakteristiky jejich trestné činnosti se příliš neodlišují od kriminality neromských mladistvých, jejich motivační struktury a způsob provedení trestného činu korespondují se stupněm jejich inteligence a charakterem edukace. Kriminalita mladistvých Romů je srovnatelná s kriminalitou mladistvých Neromů, i když v sobě nese jisté segregační prvky.*“ Lze se jen domnívat, jaké výsledky by byly dosaženy dnes, tedy patnáct let od provedení výzkumu a při komparativním výzkumu starších věkových kategorií. Z dříve dostupných statistik zjevně vyplývala vysoká míra recidivy romských populací a naprostá neúčinnost „nápravněvýchovného“ ani sankčního účelu výkonu trestu.

Nezanedbatelná absorpční schopnost marginalizovaných Romů vůči bílému *underclassu* vytváří v České republice archipelag kriminogenních enkláv, označovaných za cikánské, které však postupně ztrácejí své *etnické* charakteristiky, krom tmavší barvy pleti většiny svých obyvatel. Děti narozené v tomto českém *gulagu* z něj již mají jen velmi malou

¹² Millerovo členění bylo v studii K.Večerky rozvedeno z publikace Matoušek, O.; Kroftová, A.; Mládež a delikvence, Portál, Praha 1998

šanci vystoupit, a cestují mezi jednotlivými ostrovy holobytových ghet, které proklínají a zároveň v nich jsou mezi svými, kteří jim dokáží dát referenční rámec jejich životů. Při plavbách mezi ostrovy jsou konfrontováni se světem který jim nerozumí a který se jich obává a se strachem smíšeným s odporem reaguje.

II. A Vnitřní kriminalita

*Lichva (romsky úžera, taky intereš, ussurae ussurarum (lat.), úroky z úroků)*¹³

Adaptace na podmínky chudoby a sociálního vyloučení vede k primaritě okamžité spotřeby a ignoraci dlouhodobého plánování. Takováto praxe pak vede k bujení socio-patogenních a kriminogenních jevů. Jedním z nejrozšířenějších je fenomén lichvy, u kterého lze vysledovat jistá „romská“ specifika.

Romský lichvář působící v sociálně vyloučené romské lokalitě (lokalitách) je zpravidla příslušníkem silné fajty, tj. velkorodiny patrimoniální linie, která je silná buďto počtem mužských členů, nebo materiálním bohatstvím, nebo dobrými vztahy s mocnými vnějšího světa (policíí, úředníky); většinou se jedná o kumulaci všech tří faktorů. Nejedná se tudíž ani tak o jednotlivce (lichváře či lichvářku), ale o lichvářskou (úžernickou) rodinu. Klienty takovéhoho úžernického klanu jsou zpravidla *jiní*, tj. nepříbuzní Romové, vůči kterým lze při vymáhání dlužných částek přistoupit s veškerou rasancí. Často lze vysledovat (je spíše pravidlem) vztah lichvář versus klient v linii rituální čistoty, *žužo* versus *degeš*, tedy čistý vůči špinavému. Nutno poznamenat, že *degešem* se člověk rodí a je jím provždy, i když se (vyjíměčně) zadaří a stane se úžerníkem. Úžernické klany mají své ovečky a teritoria rozděleny, vybírají své peníze v data výplaty sociálních dávek, a to přímo na poštách a úřadech nebo v domácnostech klientů. Výše úroků se liší místo od místa, převládá však typově situace nesplacitelnosti dluhu, kdy dlužník už ani neví, kolik vlastně dluží, a taky ho to již nijak zvláště nezajímá, neboť částka se stala číselně astronomickou a on je smířen s věčností takovéhoho břemene a jeho zájem je zaměřen na další půjčení, které překlene dobu do dalšího příjmu (zpravidla výplaty dávek).

V České republice a na Slovensku známý typ lichvy v romských lokalitách je jednoznačně spojen s koncem komunismu a zavedením systému sociálních dávek počátkem devadesátých let minulého století. Romská *úžera* je samozřejmě staršího data, o systému jejího fungování je však dostupno jen minimum zpráv. Převládají tvrzení starých pamětníků, přisuzující jí roli údržby autority v hierarchii romské fajty a osady, etc. V převážně bezpečné ekonomice předválečného východoslovenského venkova,

¹³ §253 TZ „Kdo zneužívá něčí tísně, nezkušenosti nebo rozumové slabosti nebo něčího rozrušení, dá sobě nebo jinému poskytnout nebo slíbit plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru, nebo kdo takovou pohledávku uplatní nebo v úmyslu uplatnit ji na sebe převede, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem. Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán získá-li uvedeným činem značný prospěch“

ze kterého pochází většina Romů v ČR, nemohla mít dříve užera velké rozšíření a formativní vliv na život Romů.

Lichva je však zjevně i pojičkem k jiným typům kriminality s jejím výkonem často související. Jedná se především o omezování osobní svobody, vydírání, kuplířství a útisk. Tyto jsou pak obráceny jak interně (do romského prostředí), tak i externě (do prostředí majority).

Působení úžerníků v romských enklávách je na území České republiky s vysokou měrou pravděpodobnosti importem z prostředí romských osad, ghett a chudobinských lokalit na Slovensku. Tento typ „sociální kriminality“ byl jednoznačně akcelerován sociálním propadem většiny Romů po restauraci volného trhu po r.1989. Z „Analýzy trestnej činnosti úžery na Slovensku a návrhu na jej riešenie“¹⁴ vyplývá, že se jedná o nejzávažnější formu trestné činnosti uvnitř jednotlivých romských komunit, způsobující sociální oslabení romských rodin a jako nejhorší důsledek je uváděn zhoršený zdravotní stav romských dětí v předškolním a školním věku, jejich nárazové hladovění, podvýživa a nárůst úmrtnosti¹⁵ (o výpadech a neefektivitě v školní výuce nemluvě). Na Slovensku je rovněž běžným jevem nucená (vynucovaná) závislost obětí úžery na zboží (většinou potraviny) prodávané lichváři, buďto přímo v jejich obchodech nebo podomně. Pro zákazníky – klienty lichváře existuje v takovýchto obchodech zvláštní „úžernický ceník“, často násobně předražující obvyklou cenu zboží. Devastující účinky úžernických praktik se týkají bydlení, kdy je dlužnímu klientovi nabídnuto snížení či kasace dluhu za odstoupení(prodej) bytu. Obvyklou praktikou je také placení úžerníkovi za odběr elektřiny a plynu, neboť je obvykle „vlastníkem“ elektroměru či plynoměru. Finanční částky však opět násobně převyšují cenu skutečného odběru. Běžné je založení účtu klientovi, na který jsou mu záilány sociální dávky či jiné důchody, ke kterému však klient nemá přístup - výběrovou kartu drží úžerník.

Specifika lichvy v romských enklávách je dána (jako i u dalších typů kriminality) rodinnou strukturou, a to jak pachatelů trestné činnosti, tak i obětí. Za lichvářem (často též lichvářkou– role ženy v ekonomice romské rodiny jí činí vhodnou k vedení účtů a manipulaci s klienty)¹⁶ stojí její *fajta*, představující stálou hrozbu pro klienty, počtem a fyzickou silou svých mužů, dobrých styků s policií, místními úřady, etc. Jsou zaznamenány kontakty a kooperace mezi úžernickými rodinami a vzájemné rozdělování rajónů působnosti. Sociální spektrum pachatelů je podstatně různorodější, než-li u obětí, které jsou z většiny dlouhodobě nezaměstnaní Romové nízkého sociálního (a kastovního) statusu. Slovenská analýza konstatuje, že „*trestný čin úžery je vlastně šartovacím trestným činom k ďalšej trestnej činnosti majetkovej a násilnej povahy, ktorých sa dopúšťajú jednak páchatelia pri vymáhání dlžob a jednak poškodené osoby, ktore sú k páchanie trestnej činnosti donucované finančnou tiesňou*“¹⁷.

¹⁴ „Analýza trestnej činnosti úžery na Slovensku a návrh na jej riešenie“, materiál Úradu vlády Slovenskej republiky z 3.9.2004; <http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf>

¹⁵ Viz zpráva IOM, 2004

¹⁶ Slovenská „Analýza“ uvádí vysoký podíl žen na této trestné činnosti (str.7).

¹⁷ tamtéž, str.16

Zpráva Ministerstva vnitra České republiky „Lichva v romské komunitě“ (2002) označuje násilné uplatňování pohledávky lichváře, které může nabývat podoby jiné trestné činnosti za „úžernictví“¹⁸. Nejčastěji se jedná o spojení s trestnými činy vydírání¹⁹ (§ 235 trestního zákona), útisk (§ 237), porušování domovní svobody (§238), loupež (§ 234). Uvádí obecnou známost jeho pachatelů a jejich vysoký status v romských lokalitách (komunitách). Konstatuje, že „ochota zveřejnit problémy s lichvou a podat trestní oznámení na lichváře je přímo úměrná zvyšujícím se procentům navýšení splátek, porušováním pravidel při vymáhání splátek a navyšováním dluhu bez udání důvodu, stoupající brutalitou, vyhrožováním, ničením osobního majetku, fyzickými útoky na dlužníka a jeho rodinu. Pouze Romové zahnání na okraj, do naprosto zoufalé a mezní situace, jsou ochotni podat trestní oznámení na lichváře a svědčit v trestním řízení, které je zahájeno. Lichvář o sobě vytváří a šíří pověst silného, neporazitelného a všeho schopného člověka s úzkými kontakty na představitele samosprávy, policie a romských rodin (gangů), které mají u Romů autoritu nebo provádějí násilnou trestnou činnost. Svoji pověst udržuje a posiluje manifestačními akty násilí a moci. Lichváři, podobně jako jejich oběti, nepracují a jsou příjemci dávek státní sociální podpory a podpory v nezaměstnanosti.“²⁰

Většina známých případů lichvy byla stíhána podle §238 porušování osobní svobody a §235 vydírání trestního zákona.

Omezování a zbavení osobní svobody, útisk²¹

Jedná se především o fenomén tzv. bílých otroků v romských rodinách, zařazují tudíž takovéto jednání mezi kriminalitu vnitřní, protože takovéto osoby jsou *de facto* členy

¹⁸ Karel A. Novák, 2001

¹⁹ Trestný čin vydírání (§ 235 trestního zákona) umožňuje uložit v základní sazbě trest odnětí svobody až na tři roky a při spáchání trestného činu ve skupině, se zbraní, při způsobení újmy na zdraví apod. trest odnětí svobody v rozmezí dvou až osmi let nebo způsobí-li pachatel smrt nebo škodu velkého rozsahu může být potrestán pěti až dvanácti lety vězení.

²⁰ Lichva v romské komunitě, odbor prevence kriminality, MVČR, 2002, str.8-9

²¹ §231 Omezování osobní svobody

- (1) Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- (2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu usnadnit jiný trestný čin.
- (3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny.
- (4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek.

§232 Zbavení osobní svobody

- (1) Kdo jiného zbaví osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.
- (2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek.

§337 Útisk

Kdo jiného nutí, zneužívá jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců.

romských „komunit“. K omezení a zbavení osobní svobody dochází v momentu, kdy se nepříbuznému jedinci zhusta z majoritní („bílé“) společnosti, zabraňuje v svobodném pohybu, je mu odebírán starobní, vdovský nebo invalidní důchod, je nucen(a) k domácím úklidovým pracím, je obsazen (nabourán) jeho byt či domek. Z většiny jsou oběťmi starší, mentálně nebo fyzicky handicapovaní a osamělí lidé. Nutno poznamenat, že „otročení“ svým svévolným pánům chápou oběti jako jednu z možností přežívání v nepřátelském světě a činí tak s velkou dávkou dobrovolnosti, neboť nejsou schopni reflexe stavu v kterém se nalézají či dovolání pomoci zvenčí. Z části se takovéto zacházení rozšiřuje i na mladistvé přicházející z „ulice“ (povětšinou z institucionální péče) do romských rodin, jedná se jak o „Romy“ tak i o „bílé“. Známý jsou případy finančních manipulací s bílými otroky, kdy jsou tito využiti k zřízení tzv. rychlých půjček a leasingů na své jméno, peníze nebo zboží jim však následně (a zcela) odebráno. Tento fenomén je již hraniční s případy tzv. bílých koňů, ten však již zařazují do kriminality vnější, neboť se v případě obětí nejedná o participanty romské „komunity“.

Držení a distribuce omamných látek a drog

Distribuce a konzumace drog je v poslední době pokládána za jeden z nejožehavějších problémů romských „komunit“. Dealerství drog je typově vnitřním tak i vnějším způsobem kriminální obživy v romských lokalitách. Některé „komunity“ jsou jím značně devastovány. Mediálně známé případy neúspěšné „fatvy“ olašských baronů na Ostravsku zakazujících konzumaci i dealerství heroinu, kdy děti vážených rodin začaly rozprodávat rodinné majetky, poukazují na závažnost problému a mizení vlivu tradičních autorit. Romové již nejsou pouhými pěšáky v rámci distribuční sítě, jak udávali starší policejní svodky. Na Ústecku došlo k násilnému vytlačení albánského drogového gangu romskou fajtou S.(lepčíků). Dealerství drog je trestnou činností provázanou nejvíce s kuplířstvím, nedovoleným ozbrojováním a další organizovanou trestnou činností. Obliba heroinu je přisuzována potřebě „zklidnit se“. Mezi chudinskými obyvateli romských enkláv je rozšířeno čichání toluenu, které však již nemůžeme zařazovat mezi „kriminální“ způsoby obživy.

II.B Vnější

Kuplířství²²

-
- (1) ²² §204 TZ „Kdo jiného zjedná, přiměje nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.
 - (2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za použití násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné vážné újmy anebo zneužívaje tísně nebo závislosti jiného.
 - (3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 značný prospěch, b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny, nebo c) spáchá-li takový čin na osobě mladší než osmnáct let.
 - (4) Odnětím svobody na pět let až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li takový čin uvedený v odstavci 2 na osobě mladší patnácti let.“

Kuplířství je v romském prostředí přechodovým typem kriminality vnější a vnitřní. Jeho oběti jsou jak romské ženy tak i ženy tzv. majority. Vzhledem k tomu, že následné provozování prostituce se odehrává téměř výhradně vně romských lokalit, zařazují je do vnějšího typu. Pasáctví je krom majetkové trestné činnosti jedním z nejrozšířenějších typů kriminální obživy v romském prostředí.

V rámci monitoringu romské migrace ze Slovenska na území české republiky mapoval výzkumný tým Mezinárodní organizace pro migraci (IOM)²³ rovněž romskými pasáky ovládanou prostituční scénu v jednotlivých krajích:

„Prostitutka pro jednoho pasáka pracuje až do té chvíle, kdy přestane vydělávat. Poté jí její starý pasák prodá novému z jiné části republiky. Lze tudíž konstatovat, že pohyb prostitutek po území tvoří jakýsi kruh. Prostitutky tohoto typu povětšinou pracují jen za byt, stravu a ošacení. Je takřka pravidlem, že pasáci se věnují i jiným kriminálním činnostem, v první řadě pak prodeji drog. Ve většině případů mají za sebou pobyt ve věznicích. Roma se od těchto lidí distancují a jejich aktivity vnímají jako negativní, poškozující reputaci celé skupiny. ...Trend přesunovat pouliční prostituci do klubů je jasně patrný i zde, avšak je teprve v počátku. ...Pasáci mají řidiče, který ráno odveze dívky na trasu (silnice první třídy E 55) co nejbliže k hranici a večer je přiveze zpět. To znamená, že "své dívky" během jejich činnosti nehlídají. Děvčata se starají sama o sebe a jsou detailně instruovány jak jednat, v případě nutnosti, s policií. Poslední dobou se prý běžně stává, že manžel posílá "šlapat" svou manželku (zejména v Písku, Vimperku a Českém Krumlově). ...Ovšem slovenské Romky sem jezdí i dobrovolně - tajně a poté, co vydělají určitý obnos se vracejí domů na Slovensko. ...Prostituce zde jde opět ruku v ruce s drogami.

České Velenice: Podle slov street workera jsou prostitutky na drogách (pervitin I.V.) takřka všechny.

Dolní Dvořiště: Stále častěji se objevují případy, kdy se přistěhuje celá romská rodina (zejména z Čech , ale ze Slovenska též) a synové pak pasou jejich sestry. Tyto rodiny se buď usadí, anebo po dvou, po třech měsících mizí. Dochází často ke konfliktům s místními pasáky.

Kaplice: Údajně až osmdesát procent romských pasáků a prostitutek je závislých na pervitinu, či heroinu. Podle slov paní koordinátorky je zde prostituce spojená s drogami více, než jinde. V Kaplici jsou do prostituce zainteresováni ponejvíce Roma ze severu Čech.

Brno: prostituce neorganizována. Pasáci jsou často členové rodiny, jedná se především o partnery dívek, v některých případech i o vlastní otce, bratry či o vzdálenější příbuzné, jimž odevzdávají veškeré vydělané peníze

Únos, obchodování s dětmi, ohrožování mravní výchovy mládeže²⁴

²³ Závěrečná zpráva k projektu č.j. OAM – 175 – 47/2004 „o zajištění monitoringu romských lokalit v České republice vzhledem k probíhajícím nebo potencionálním migračním trendům ze Slovenska v období po vstupu do Evropské unie a podání souhrnné zprávy o stavu těchto lokalit zohledňující dosavadní integrační praxe“ (květen – prosinec 2004).

Většina žen si snaží vytvářet stálou klientelu a ve chvíli, kdy se z nějakých důvodů rozhodne s prostitucí skončit (těhotenství, nový partnerský vztah nebo dostatek vydělaných peněz), často předává svou klientelu kamarádce nebo někomu z rodiny. „Aby si udržela toho klienta, tak tam dotáhne nějakou svoji sestru třináctiletou, nějakou kamarádku z baráku.“²⁵ Informátor se také zmiňoval o rovnocenném vztahu či přátelství mezi nezletilými dívkami a ženami, kterým je někdy i hodně přes dvacet a mají několik dětí. „Tak se vlastně stane, že ten věk toho podnikání se dostává pod patnáct let – hluboce. Je to časté a velice žádané mezi klienty, jelikož je to hodně riskantní, tak se o tom nijak nemluví.“ Do jaké míry je dětská prostituce rozšířená, se nám však nepodařilo zjistit. „Podnikání na nádraží – a to jsou rodiny, kdy ta matka lapne svoji dceru a je

²⁴ § 216 Únos

(1) Kdo dítě nebo osobu stíženou duševní poruchou nebo duševně nedostatečně vyvinutou odejme z opatrování toho, kdo má podle zákona nebo podle úředního rozhodnutí povinnost o ně pečovat, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému majetkový prospěch, nebo
- b) ohrozí-li takovým činem mravní vývoj unesené osoby.

(3) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek.

§ 216a Obchodování s dětmi

(1) Kdo za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem adopce nebo pro jiný podobný účel ~~za účelem adopce, využívání dětské práce nebo pro jiný účel~~, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo
- b) získá-li takovým činem značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek.

§ 217 Ohrožování mravní výchovy mládeže

(1) Kdo vydá, byť i z nedbalosti, osobu mladší než osmnáct let nebezpečí zpustnutí tím, že

- a) svádí ji k zahálčivému nebo nemravnému životu,
 - b) umožní ji vést zahálčivý nebo nemravný život, nebo
 - c) závažným způsobem poruší svou povinnost pečovat o osobu mladší než osmnáct let,
- bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Kdo umožní, byť i z nedbalosti, osobě mladší než osmnáct let hru na hracím přístroji, který je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a které poskytuje možnost peněžitých výhry, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

- a) spáchal-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ze zavrženíhodné pohnutky,
- b) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu,
- c) spáchal-li takový čin opětovně, nebo
- d) získal-li takovým činem značný prospěch.

§ 217a Svádění k pohlavnímu styku

(1) Kdo nabídne, slíbí nebo poskytne osobě mladší osmnácti let za pohlavní styk s ní, nebo za její pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování úplatu nebo jinou výhodu či prospěch, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

- a) spáchal-li čin uvedený v odstavci 1 ze zavrženíhodné pohnutky,
- b) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu, nebo
- c) spáchal-li takový čin opětovně.

²⁵ Tamtéž; rovněž i další citace v tomto odstavci.

celkem jedno kolik jí je let, čeká za rohem, tam popijí levný alkohol. To se mi stalo mnohokrát, že za mnou přišla matka, někde tam stála u sloupu nešťastná cigánečka a ona se mě zeptala „pane nepotřebujete podnikat?“, takže je to úplně normální.“ S nezletilými dívkami však prý většinou na ulici stojí jejich starší kamarádky.

„Podnikání“ je podle informátora jediný možný způsob výdělků vzhledem k vysoké nezaměstnanosti mezi Romy. Jeden z důvodů prostituce vidí ve splácení dluhů lichvářům (známá je romská lichvářka *Olga*). „*Nechodily by tak často, kdyby se svou hloupostí neuvázaly nějakému lichvářovi a potom musí chodit dvakrát tolik, než by chodily normálně.*“ Některé ženy jdou na ulici, jen pokud je to bezpodmínečně nutné – např. splacení dluhu, nákup potravin pro celou rodinu, atd. „*Romky mají takovou tu představu, že když vydělají peníze, že toho nechají, a dokážou to, bílé holky mají tu stejnou představu a nenechají toho.*“ Z následného rozhovoru vyplynulo, že romské ženy sice dokážou prostituci opustit, ale jen do té doby, než se znovu dostanou do finanční tísně. V tom vidí rozdíl oproti neromským prostitutkám, které si prý zvyknou žít na „vysoké noze“ a chtějí pak stále víc a víc.

Obchodování s lidmi, zavlečení do ciziny²⁶

²⁶ § 232a Obchodování s lidmi

(1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá osobu mladší osmnácti let, aby jí bylo užito

- a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,
 - b) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
 - c) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování,
- bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Stejně bude potrestán, kdo jiného za použití násilí, pohrůžky násilí nebo lstí anebo zneužitím jeho omylu, tísně nebo závislosti, přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá, aby ho bylo užito

- a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,
- b) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
- c) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
- b) vydá-li takovým činem jiného v nebezpečí těžké újmy na zdraví nebo smrti,
- c) spáchá-li takový čin v úmyslu získat značný prospěch, nebo
- d) spáchá-li takový čin v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci.

(4) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek,
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu, nebo
- c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

§ 233 Zavlečení do ciziny

(1) Kdo jiného zavleče do ciziny, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.

(2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
- b) spáchá-li takový čin na osobě mladší než patnáct let nebo na osobě stíženě duševní poruchou nebo duševně nedostatečně vyvinuté, nebo
- c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek.

Tento nově do trestního zákona zařazený trestný čin (říjen 2004) je vlastně kumulací skutkových podstat většiny trestných činů výše uvedených. Jeho závažnost pro romské prostředí si uvědomují zvláště rumunské romské organizace, které vydaly dvě deklarace (Sibiu, 2002; Varšava 2002) adresované mezinárodním institucím a francouzským a rumunským státním orgánům. Upozorňovali na neúnosnost obchodu s lidmi, zvláště s dětmi a ženami využívanými k žebrotě a prostituci“ „Under these circumstances, the victims are driven to despair, which can lead to famine, small-scale delinquency for survival, then delinquency integrated in a way of life, or adoption of various forms extremism with the risk of terrorism they involve.“²⁷ O exportu „mrzáků“ a mentálně handicapovaných za účelem žebroty do zemí západní Evropy existují zprávy rovněž ze Slovenska (viz příloha č.3). Na území České republiky je provozováno kuplířství romskými pasáky z Bulharska, jejichž obětmi jsou zvláště bulharské Romky z romských rurálních osad z oblasti kolem Staré Zagory.

Znojensko

Dodavatelem je etnický Rom, jehož jedním způsobem je navázání partnerského vztahu, poté vylákání do Českých zemí, zabavení dokladů a vystavení prostituci. (Ukrajinky)

Karviná

Jednou ze čtyř lichvářských rodin v Karviné je organizována romská prostituce (Chotěbuz), a krom medializovaného případu dovozu dívek ze slovenské větve rodiny (Bystrany), jenž je nyní v šetření policie SR se zdá, že podstatnou část pracovníků tvoří dívky místní (Ostravsko), podle sociálky vesměs z sociálně slabších rodin, přičemž ovšem lze hádat, že pokus o dovoz slovenských žen nebyl ojedinělý.

Rudná (u Prahy)

Ve většině případů však byly Romky svými rodinami prodány za cenu cca 350 Euro a tyto ženy nedostávají za provozování prostituce od svých „pasáků“ žádné peníze. Některé peníze údajně posílají „pasáci“ jejich rodinám na Slovensko (Michalovce). Tyto nedobrovolné prostitutky se nacházejí ve svízelné situaci, nemajíc žádné zázemí a v podstatě ani ochranu. Ochrana „pasáky“ spočívá de facto v ochraně před jejich odcizením jinými „pasáky“. Dívky jsou pravidelně prohledávány, zda-li u sebe nemají „nějaké papíry“, či doklady, které by jim umožnily nebo usnadnily návrat domů.

Bílý koně

S počátky možnosti fakturace na živnostenský list kvetl na počátku devadesátých let obchod s tzv. bílými koňmi, tedy příslušníky majority, kterým byla romskou fajtou založena živnost na kterou odebíraly zboží, které bylo poté Romy rozprodáno. Často byli obětmi takovýchto praktik bezdomovci a lidé sociálně slabí.

²⁷ „Za těchto podmínek jsou oběti hnány k zoufalství, které vede k hladovění, drobné kriminalitě za účelem přežití, poté kriminalitě integrované do způsobu života, nebo adopce různých druhů extremismu nesoucím rizika terorismu.“ (prac. překlad autor) Varšavská deklarace o mezinárodní migraci Romů a boji proti obchodu s lidmi učiněna na setkání OBSE/ODIHR 19.9.2002

Několik pozoruhodností ze starších studentských kriminologických prací:

„Ženy olšánských Romů jsou vysoce kvalifikované kapsářky a rovněž jejich specilitou jsou trestné činy loupeží páchané za pomoci Rohypnolu a jiných uspávacích prostředků, které přidávají zjeměna cizincům do pití.“ Chalupský, Policejní akademie ČR, 1997, str. 19,

„U mravnostních trestných činů spáchaných v Plzni Romy převládá trestný čin kuplířství. Mezi profesionálními prostitutkami všeobecně převládá názor, že nejlepší „pasáci“ jsou Romové. „, tamtéž, str.28

„Také jsem se zamýšlel nad možností zřizování speciálních škol pro romské děti, kde by byla výuka přizpůsobena jejich potřebám, byla by zde i výuka romštiny, děti by se seznamovaly s historií svého národa apod. Když jsem tento svůj názor konzultoval s řadou romských rodičů, tak jsem se setkával s odmítavým postojem. Rodiče argumentovali tím, že chtějí, aby jejich děti vyrůstaly společně s ostatními dětmi a tím se lépe sžily s majoritní společností. Zde je chyba i v tom, že tyto různé koncepce není možno na regionální úrovni konzultovat s romským představitelem.“ Atd. tamtéž str. 36-7.

Použité zdroje

Romové v České republice, Socioklub, 1999

Faktory ovlivňující kriminalitu mladistvých Romů, Kazimír Večerka, Markéta Štěchová, IKSP, 1990

„Dlouhodobý stacionární terénní výzkum sociálně vyloučených romských komunit“ realizovaný Katedrou antropologie Fakulty humanitních studií Západočeské univerzity v Plzni, HS 109/03 MPSV

K vypracování studie byly rovněž použity zdroje knihovny Muzea romské kultury v Brně, obdařené nechtěným půvabem doby jejich vzniku:

- Sociokulturní normy Romů, závěrečná absolventská práce, Lucie Zámečnicková, Obchodní akademie a vyšší odborná škola sociální, Brno, 2000;
- Seminární práce ze sociální pedagogiky „Kriminalita Romů“, Iva Krajová, Jitka Slámová, Andrea Večeřová, Filosofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno, 1999;

závěrečné písemné práce studentů katedry kriminologie Policejní akademie ČR v Praze:

- Kriminalita romské minority v Plzni, Pavel Chalupský, 1997;
- Kriminalita etnických minorit v ČR, Michal Voltr, 1996;

diplomové práce studentů katedry trestního práva Právnické fakulty Univerzity J.E.Purkyně v Brně:

- K příčinám trestné činnosti cikánských občanů, Vlasta Vagaiová, 1982;
- Trestná činnost obyvatel cikánského romského etnika v ČSSR, Milan Vagai, 1977;

3) zpracování zjištěných případů

Příloha č.1

Výsledky výzkumu obchodu se ženami

Východní Slovensko: lokality Vranovsko, Spiš

leden 2005

Výzkum probíhal formou krátkodobého stacionárního pobytu v některých lokalitách, kde informace o výskytu organizovaného obchodu se ženami za účelem prostituce s cílovou lokalitou v České republice zaregistroval „Monitoring migrácie – správa za obdobie 1.9.2004 – 15.12.2004“, vypracovaný pobočkou společnosti Člověk v tísni na Slovensku. Při analýze našich výsledků je třeba mít na vědomí, že se jedná o informace o výsostně citlivém tématu, jejichž pravdivost může být leckdy sporná. Výzkum byl časově limitován, proto byla snížena možnost ověřování pravdivosti informací z vícero zdrojů. Pro zjištění natolik kvalitních dat, aby je bylo možno zcela zodpovědně verifikovat, doporučujeme pobyt v terénu po dobu minimálně dvou měsíců nebo přerušovaný výzkum po dobu jednoho roku.

VRANOVSKO

Vranov nad Topľou, Čemerné

Dle výpovědí lidí kolem magistra K. a jeho samotného se na Vranovsku již léta pohybují tři jakési kuplířské „gangy“, stojící na příbuzenských vazbách, tzn. jde o rodinné podniky. Segmenty těchto rodin se v dávné či nedávné době usadily v severočeských Teplicích, odkud také nápad vydělávat na prostituci vzešel. Místní Romové genezi zkoumaného fenoménu popisují tak, že teplické příbuzenstvo po revoluci začalo dovážet nejrůznější second-handovou spotřební elektroniku z Německa a při těchto cestách se setkalo s masivní prostitucí mezi Teplicemi a Dubím, kteroužto odkoukalo jako parádní kšeft.

Ony údajné tři skupiny působící na Vranovsku jsou jmenovitě tyto:

1. rodina M. z Čičavy (řídí Kveta M., známá jako Kveta z Teplíc)
2. rodina B. (příbuzenské vazby na vranovskou čtvrť Čemerné)
3. rodina K. (Čemerné - Krupka u Teplíc)

Z Českých Budějovic pak dojíždí do Vranova jistý D., přezdívaný také Bugoš, který operuje i v nedalekém Humenném a okolí. Z migračního výzkumu IOMu je patrné proč: budějovické romské rodiny mají své kořeny výhradně ve Vranově a v Humenném.

U všech skupin je praxe jednotná: slovenské spojky vytipují na objednávku svých v ČR žijících příbuzných dívky a ženy ve městě i v okolních vsích a po vyplacení jakéhosi „odstupného“ rodičům dívek (20-40 000 Sk) je odvezou ve smluvený čas na hranice, kde je přebírají „čeští“ organizátoři. (Vystavení nových dokladů je možné a stojí cca 5.000 korun). Dívky se víceméně nebrání: jednak je to vůle rodičů, druhak se jim před očima mihotá vidina bohatého života, jenž jim jejich noví „vlastníci“ dokáží přesvědčivě vylíčit, i za pomoci drobných vějíček jako dárkové cetky, kusy barevného oblečení apod.

Kromě varianty předávky na hranicích se dívky z domovské lokality dostávají též přímo v luxusních automobilech organizátorů, spojujících obchodní cestu na Slovensko s návštěvou příbuzných, pro mnohé pozorovatele klamně jediným důvodem příjezdu. Kromě České republiky je cílovou stanicí pro prostitutky též Rakousko a Německo, kam se některé i provdají. Z Čemerného se takto podle nám dostupných informací vyvdala 2 děvčata, z Čičavy 1. Zpátky do SR se vrací jen málokterá z nich.

Zmiňovaný D. se nesoustředí pouze na romské holky (ač jeho chapadla sahají až do Trebišova), minulý rok prý vyvezl do ČR přes Slovensko asi 40 bílých Ukrajinek.

To B. při poslední návštěvě příliš úspěšný nebyl (tvrdí očitý svědek, jeho příbuzný a dohazovač), neboť nabízel rodičům dívek pouhých 10-15 000 Sk, což jim bylo málo a dívky nevydali.

Jména holek odvezených z Vranova:

Marcela - před 8 lety odchod do ČR, před časem se vrátil do Vranova s Němcem, proběhla zde svatba, pak zase odjela)

Zubka – detaily nezjištěny

Lenka/Alenka - 17ti letá dívka odvezená Dlugošem, manžel ji marně hledal v Českých Budějovicích

Sura – žila s manželem a dcerami v Čemerném, dnes je v Chomutově s pasákem či druhem. Jediný zjištěný případ, kde odvoz zavání únosem či splátkou dluhů. Její manžel zvaný Šuko to sice popírá, část komunity ale potvrzuje, že šlo o splátku dluhu. Původně si překupník chtěl odvézt dceru Sury a Šuka, nakonec se rozhodl odvézt samotnou Suru. Šuko prý byl v té době mimo lokalitu. Čeká pomoc. Přitom už má novou družku.

Řečený D., který má část rodiny v Čemerném, prý vozí holky i do Anglie, kde má početné příbuzenstvo. Toho času má být ale D. právě v Anglii zavřený na jeden rok.

VRANOVSKO

Čičava

V obci lze najít dvě romské osady, topograficky horní a dolní, chronologicky starou a novou. V každé žije cca padesát nukleárních rodin, ve staré horní ve zděných domcích a jejich přístavcích, v bytovkách (soc.bydlení) a unimobuňkách, v nové dolní v komunistických štvorcích a přístavcích (14 č.p.). Drtivou většinu obyvatel horní osady představují M. rozdělení do dvou dnes již samostatných fajt, kdy společný předek je zapomenut a jedni M. mluví o druhých jako o jmenovcích. Ženy od M. najdeme vyvdané i v osadě dolní nové, kam si je odvedli zde převažující J. Ať navštívíte jakoukoli domácnost, bude v ní vždy někdo od M.. Kromě M. aj. je zde ještě třetí (resp.čtvrtá) silná fajta: G.

Kromě Teplíc má Čičava silné příbuzenské zázemí i na Frýdlantsku, kam stále další rodiny odcházejí za prací (liberecká průmyslová zóna), neb z horní osady není zaměstnán nikdo, z dolní i díky podnikateli J.J. jen asi 15 lidí. Rodinné odchody do ČR jsou častější u J..

Zato Kveta z Teplíc je M. G. z Teplíc je syn A. G. (ročník 61, Čičava č.p. 194) z horní osady, kterou starostka šeptem udává jako údajnou kuplířku.

Kveta z Teplíc, která odešla do Čech už před rokem 1989, dojíždí ve svém bavoráku do Čičavy měsíc co měsíc a jejích 5 bratrů jí pomáhá shánět maso ne ani tak zde v Čičavě jako po okolí. Informace o Kvetě M. máme shodné z několika na sobě

nezávislých zdrojů a se studem je potvrzuje i její sestřenice, žena podnikatele J. J. Ten o tom, že čičavští v Teplicích pasou holky ví i od svého otce, jenž se tam na stará kolena oženil a své ženě v podnikání tohoto druhu pomáhal. Pomalu je však prý tento způsob obživy na ústupu a teplotičtí Romové si vydělávají dealováním tvrdých drog.

Místní terénačka, pracující pro obec, neví o obchodování s holkama nic nebo nic vědět nechce.

M. též do nedávné doby lichvařili (včetně násilných vymáhaček dluhů – zlomili nohu jedné z dlužnic, pak ji uplatili, aby byla zticha), přítrž tomu udělala až starostka zavedením institutu zvláštního příjemce. Obec vystupuje jako zvláštní příjemce soc.dávek pro 80 rodin, tj. 70-80% všech romských rodin.

SPIŠ

Spišské podhradie aneb Spišské Palermo. Žehra

Ve Spišském podhradí působí na prvním místě mafiánský gang H. Ten přišel o svého bosse (mediálně známý případ Roberta Holuba: zastřelen, gigantický pomník na prešovském hřbitově) a jelikož jeho bratři jsou právě ve výkonu trestu, řízení podniku se ujala M. H., sestra (cca 30 let, Robotnická ulica). Její muž taky sedí, a zatímco sedí, dochází za ní jistý mladý gádžo M. V., jenž by se dal vytěžit jako informátor, neb dostal už jednou od starýho strašlivě na hubu. Kromě romské rodiny H. tvořilo jádro skupiny i mafiánské duo bratrů K. ze Spišských Vlachů, z nichž jeden byl taktéž zastřelen. Náplň práce: zbraně, auta, holky, drogy, lichva (matka zmiňovaných sourozenců)

Organizování obchodu s ženami

H. a jejich lidé objíždějí okolní osady (Žehra, Bystrany, Letanovce, Spišský Hrhov, Rudňany) a kupují od matek holky z chudých rodin cikánských (30 000/holka, v Žehře u nejchudších degešů ale i prý pouze 5.000/holka) i z chudých městských (Sp.Podhradie) rodin gádžovských (alkoholici, rozpadlé rodiny), kupř. D-ovi, B-ovi (Podhradie) a nebo překecaj holku ve městě, utáhnou ji na hadry a prachy a lepší život a „velkej svět“. Některé matky posílají holky samy a ještě se tím chlubí, že dcera vydělá spoustu peněz.

Za rok M. H. koupí a prodá údajně 40 holek ve věku 16-18 let. Spolupracuje se svoji švagrovou, vdovou po R. H., olášskou Romkou z Prešova, jež má kdesi v zahraničí bordel a na Moravě rodinu (Olomouc). Obě ženy bývají vídány v Podhradí jak korzují po městečku a švagrová vybírá dívky tak, že ukazuje „Tu chci, tu taky.“ Marcela je pak láká na práci hostesek.

Holky po motorestech na hlavních silničních tazích a ve velkých městech na Slovensku (Prešov, Košice) a v ČR (Brno, Olomouc, severní Morava). Vazba na Českou Lípou (T-ovci; viz. zpráva pro IOM a ČvT z prosince 04)? S. T.: docházel za Marcelou, tj. nějaké kšefty spolu měli, ale byl jen malá ryba v porovnání s H. Dnes je v Lípě. Samotní H-ovci prý rodinu v ČR nemají.

Kromě M. V. dochází za Marcelou ještě pár mladých bílých kluků, kteří jí nosí peníze a zlato svých rodičů, za což zřejmě dostávají drogy.

Policie i primátor o aktivitách H-ovců mají vědět, ovšem nehodí se jim o tom mluvit a problémy ventilovat. Rozhodilo by jim to pracně budovaný obraz o městě. Přitom tu a tam vtrhne do domu zásahová jednotka, aby na zahradě vykopala bedny se zbraněmi.

Vedle Holubovců působí v Podhradí další obávaná rodina: H - thovci (degeši přistěhovaní ze Žehry). Tato rodina se specializuje na lichvu (100% úrok/měsíc). Nemá-li někdo na splácení dluhu, je mu umožněno si tento odpracovat v Olomouci, Brně či České Lípě (vazba na Tulejovce?), kam s nimi dojíždějí chlapi Horváthovci coby předáči part. Mezi dlužníky a následně otroky jsou i gádžové (alkoholici, kupř. B.). Dcery z dlužných rodin k prostituci nuceny nejsou, ovšem bývají lichváři jednorázově zneužívány. Dluh je pak smazán nebo snížen.

V Podhradí fungují i další mafiánské struktury, vesměs se jedná o party mladých „podnikatelů“. Jednu z nich vede M. G. (?), majitel hotelu Ráj, který má obchodovat s drogami a se zbraněmi.

Rozsáhlá osada v Žehře (cca 1.300 Romů) je podle všeho významnou zdrojovou lokalitou romských dívek, zneužívaných k prostituci. Přitom tamnější teréňáci o věci odmítají mluvit, popírají že by o něčem takovém věděli. Jediná zajímavá informace od nich: Marcela Holubová chodila krátce na kurzy ETP.

Příloha č.2

Reflexe českého tisku v případech vražd provedených mladistvými Romy

Případ 1 - Stráž pod Ralskem

Utopený důchodce (62 let) nalezen 5. září 2004 v rybníku Horka blízko Stráže pod Ralskem

Jedná se o Vlastimila Taliana, bývalého horníka a posléze městského údržbáře.²⁸ Poškozený pravidelně navštěvoval restaurační zařízení na hrázy rybníka Horka.²⁹

Kvalifikováno orgány činnými v trestním řízení jako trestný čin loupeže (který měl za následek smrt) (§ 234 odst. 3 Tr.zák.)³⁰,

Obvinění:- 2 mladiství 15-tiletý místní

("Znal jsem je dobře. Bratři Dušan a Martin se kamarádili s tím Slovákem. A jeden z nich už předloni přivázal malého kluka ke stromu. Natahal kolem něho staré matrace a zapálil je. Ten špunt se naštěstí vysmekl z pout a stihl utéci skrz oheň," připomněl obrýlený školák.)³¹

16-tiletý mladiství je syn bývalých žadatelů o azyl z Košic (médií explicitně označen jako Rom)³²

- oba umístěni do vyšetřovací vazby

Shrnutí:

Oba mladiství důchodce v neupřesněnou noční dobu přepadli na břehu rybníka s úmyslem odcizit mu za užití násilí peníze. Poté ho strčili do rybníka a dále se o něho nestarali.

Podle citovaných policejních zdrojů, přepadený důchodce krátce na to utonul.

Případ 2 – Třebenice 11.9.2004

Hasiči našli ráno 11.9.2004 v hořícím objektu Farního úřadu v Třebenicích ještě žijícího, těžce zraněného faráře Ladislava Kubíčka (78). Zraněný farář posléze na následky zranění zemřel.

²⁸ Blesk 22.9.2004 „Děti shodili montéra do vody“

²⁹ Právo 22.9.2004 „Mladíci zabili důchodce“

³⁰ § 234 Loupež

(1) Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví nebo značnou škodu.

(3) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu nebo smrt.

³¹ Blesk 22.9.2004 „Děti shodili montéra do vody“

³² Právo 22.9.2004 „Mladíci zabili důchodce“

Podle pitvného nálezů byla příčinou smrti poškozeného velká ztráta krve v důsledku poranění zátylku hlavy, která byla způsobena několika údery tupým předmětem.

Kvalifikováno orgány činnými v trestním řízení: – média většinou hovoří o obvinění z vraždy (§ 219 odst. 2 pís. h Tr.zák.)³³, v menší míře se v médiích vyskytuje kvalifikace trestného činu jako loupeže (§ 234 Tr.zák.).

Obvinění – mladiství 15-ti letý Lukáš B. z Lounska³⁴ – média neuvádějí bližší údaje pro identifikaci obviněného (kromě Blesku v žádném médiu nevyskytují ani iniciály 15-ti letého mladistvého.

(Lukáš B. žil s rodinou a dalšími příbuznými nejdříve v ubytovně v sokolovně. Teprve nedávno se přestěhovali do pronajatého domku – údajně domku romského majitele³⁵.)

Obviněný Lukáš B. docházel externě do dětského domova se speciálními školami v Dlažkovicích. Ředitel domova Luděk Kantora o něm říká: "Přišel k nám už jako problémový. Byl to slabší žák s horším chováním. Matka na něj evidentně nestačila. Snažil jsem se ji přesvědčit, aby ho u nás nechala, ale to nechtěla."³⁶

Podle výpovědí obyvatel Třebenic se Lukáš B. již v minulosti na faru vloupal, čímž se měl dokonce sám chlubit.³⁷ 26-ti letý Rudolf Šamko z Teplíc narozen 29. 3. 1978 v Krušnohorské ulici v Teplících. V Třebenicích o něm hovoří jako o impulzivním agresivním jedinci³⁸ - oba umístěni do vyšetřovací vazby.

³³ § 219 Vraždy

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let.

(2) Odnětím svobody na dvanáct až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) na dvou nebo více osobách,
- b) zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,
- c) opětovně,
- d) na těhotné ženě,
- e) na osobě mladší než patnáct let,
- f) na veřejném činiteli při výkonu nebo pro výkon jeho pravomoci,
- g) na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání, nebo
- h) v úmyslu získat majetkový prospěch nebo v úmyslu zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin, anebo z jině zvláště zavrženíhodné pohnutky.

³⁴ Blesk 17.9.2004 „Potkali se na diskotéce. Chtěli krást“

³⁵ Ústecký kraj 20.9.2004 „Třebenice: Místo strachu a mříží“

³⁶ Blesk 17.9.2004 „Potkali se na diskotéce. Chtěli krást“

³⁷ tamtéž

³⁸ Ústecký kraj 20.9.2004 „Třebenice: Místo strachu a mříží“

Shrnutí:

Dvojice obviněných se v časných ranních hodinách po předchozí domluvě (patrně v podnapilém stavu³⁹) vloupala do objektu farního úřadu v Třebenicích s úmyslem odcizit zde peníze. Při krádeži byli vyrušeni místním farářem Ladislavem Kubíčkem (78), kterého v zápětí oba společně napadli a zasadili mu tupým předmětem několik ran do zátylku hlavy, čímž mu způsobili mnohačetná poranění hlavy s následným silným krvácením.

Nehybné tělo faráře zanechali na místě a v úmyslu zahladit po sobě stopy dům zapálili..

Případ 3 – Olešnice na Rychnovsku

12.8. 2004 v odpoledních hodinách byla ve svém domku v Olešnici na Rychnovsku nalezena těžce zraněná Anna Otčenášková (81). Měla mnohačetná bodná poranění na břicho, krku a hlavě (celkem 7 bodných ran⁴⁰), která byla příčinou silného krvácení. Anna Otčenášková těmto zraněním v nemocnici podlehlá 17.8.2004.

Kvalifikováno orgány činnými v trestním řízení jako trestný čin vraždy (§ 219 odst. 2 pís. h Tr.zák.)⁴¹

Obvinění⁴² – Vladimír Giňa (34) otec druhého obviněného Vladimíra Giňi (15) a dalšího

nezletilého pachatele Petra Giňi (14)

- byl vychován v dětském domově

- v minulosti byl již soudně trestán, údajně za krádeže

- údajně skupinu 6 pachatelů na místo činu přivezl

svým

vozem a následně z místa činu odvezl pryč

- jeho bratr mu poskytuje alibi: „v uvedenou dobu byl doma a já měl půjčené auto“

Vladimír Giňa (15)

³⁹ Blesk 17.9.2004 „Potkali se na diskotéce. Chtěli krást“

⁴⁰ Blesk 24.8.2004 „Nechtěla chlapce nechat přespat, tak vzal nůžky a sedmkrát jí bodl“

⁴¹ § 219 Vražda

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let.

(2) Odnětím svobody na dvanáct až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) na dvou nebo více osobách,

b) zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,

c) opětovně,

d) na těhotné ženě,

e) na osobě mladší než patnáct let,

f) na veřejném činiteli při výkonu nebo pro výkon jeho pravomoci,

g) na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání, nebo

h) v úmyslu získat majetkový prospěch nebo v úmyslu zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin, anebo z jině zvláště zavrženíhodné pohnutky.

⁴² Ring 14.9.2004 „Budeme se bát dětí“

MF Dnes 2.9.2004 „Příběh násilníků, kteří ubodali starou ženu“

Blesk 3.9.2004 „Malí vrazi z Olešnice: Jeden skončil v base, další hrají ping-pong“

- v době spáchání vraždy na útěku z dětského domova vůdce celé party a organizátor přepadení
- Osobnostní profil: - agresivní vůči spolužákům a mladším dětem (děti se ho bály – s oblibou je terorizoval)
 - v minulosti spáchal několik krádeží a přepadení
- Rodinné zázemí: - otec Vladimír Giňa (34), bratr Petr Giňa (14)
 - matka i otec vyrostli v dětských domovech
 - rodiče nespolupracovali se školou na řešení deliktního chování svého syna
 - rodiče deliktní chování syna kryli a informace o něm označovali za výmysly

Oba obvinění byli umístěni do vyšetřovací vazby

Další pachatelé – nezletilí⁴³

Milan T. (12) z Brna – první zadržený

Považovaný za vůdce celé 5-ti členné skupiny nezletilých pachatelů. V době spáchání činu svěřenec dětského domova v Kostelci nad Orlicí. Nyní na uzavřeném oddělení psychiatrické léčebny.

- Osobnostní profil: - poměrně inteligentní a pozorný
 - samotářský, citově plochý (v důsledku problémového rodinného zázemí)
 - zakřiknutý, frustrace ventiloval agresí, verbálně vyhrožoval i smrtí
 - nedlouho před spácháním činu údajně oloupil starší ženu
- Rodinné zázemí: - má problémy s návykovými látkami – asi toluen
 - matka byla od 3 let věku klientkou dětských domovů
 - otec (původem ze Slovenska) beze stopy zmizel již před několika lety, v minulosti páchal blíž nespecifikovanou trestnou činnost, nyní je nezvěstný⁴⁴
 - babička se stala obětí trestného činu vraždy (zavražděna svým druhem)
 - matka výchovu nezvládala a soud Milana T. v lednu 2004 odebral i péče matky a umístil jej do dětského domova, ze kterého několikrát utekl

Petr Giňa (14) bytem v Kostelci na Orlicí

- Osobnostní profil: - je mentálně postižený, zaostal na mentální úrovni sedmiletého dítěte⁴⁵

⁴³ tamtéž

⁴⁴ Květy 16.9.2004 „Děti, ze kterých jde hrůza“

⁴⁵ MF Dnes 2.9.2004 „Příběh násilníků, kteří ubodali starou ženu“ – výpověď strýce

- pedagogové s ním nikdy neměly problémy – asi se k celé události připlétl náhodou
- Rodinné zázemí: - bratr Vladimíra Giňi (15) a syn Vladimíra Giňi (34)
- otec i matka byli vychováni v dětských domovech

Michal K. (14) bytem v Kostelci nad Orlicí

nyní v dětském domově v Kostelci nad Orlicí

Osobnostní profil: - ve škole „problémové“ dítě

- má za sebou drobnější krádeže a rvačky
- má problémy s návykovými látkami – toluen
- Rodinné zázemí: - otec pracuje, matka je na mateřské dovolené
- rodiče se o syna starali a spolupracovali se školou na řešení jeho minulých delikt
- má dva další sourozence

Jiří H. (12) z Mostu

v době spáchání činu svěřenec dětského domova v Kostelci nad Orlicí, kde je umístěn i nyní.

Osobnostní profil: - agresivní, svou agresi obracel i proti vlastní osobě

- svůj vzor od dubna 2004 spatřoval v Milanovi T. (12)
- má za sebou společné krádeže s Milanem T.

- Rodinné zázemí: - má osm sourozenců, všichni jsou svěřenci dětských domovů
- matka o výchovu svých dětí neprojevovala zájem, v roce 1995 jí byly děti odebrány

Mario C. (11) z České Třebové

v době spáchání činu byl svěřencem dětského domova v Kostelci nad Orlicí, kde se

nachází i nyní.

Osobnostní profil: - média se nezmiňují o osobnostních rysech, ani o problémech s výchovou Maria C.

- Rodinné zázemí: - matka od rodiny odešla
- otec vychovával 4 děti sám, posléze v roce 1999 zdůvodu nezvládnutí náročnosti výchovy 4 dětí požádal o umístění dvou dětí do dětského domova.

O všech pachatelích média hovoří jako o Romech

Shrnutí :

Místo činu, Olešnice, je od Kostelce nad Orlicí vzdálená cca 10 Km. Jeden z chovanců dětského domova v Kostelci nad Orlicí (velmi pravděpodobně jeden z nezletilých pachatelů) o poškozené Anně Otčenáškové (81) věděl ze svých předchozích útěků⁴⁶.

Následně se nezletilí a mladiství pachatelé společně domluvily na výpravě do Olešnice s úmyslem odcizit poškozené peníze. Požádali Vladimíra Giňu (34) – otce dvou

⁴⁶ Květy 16.9.2004 „Děti, ze kterých jde hrůza“
Blesk 1.9.2004 „Šest dětí ubodalo stařenku“

pachatelů – aby je na místo činu odveszl svým autem, což Vladimír Giňa (34) učinil a čekal na šestičlenou skupinu pachatelů ve vozidle, 300 metrů od domu poškozené, až se tito vrátí a odvezl je zpět do Kostelce nad Orlicí.

Milan T. (12) poškozenou u dveří zabavil (patrně to byl on, který poškozenou znal a dal ostatním tip), zatímco pět dalších členů skupiny v tu dobu vniklo zadem do domu poškozené. V domě poškozenou společně za použití fyzického násilí a bití napadli. Aby překonali odpor poškozené, který nepolevoval nebo svou intenzitou skupinu pachatelů překvapil, použili pachatelé s sebou přinesené nůžky. Poškozené zasadili společně celkem 7 bodných ran do břicha, krku a hlavy. Když odpor poškozené ustal, zanechali pachatelé bezvládné tělo na gauči (synovec poškozené, který ji těžce zraněnou našel hovořil o tom, že ležela na zemi⁴⁷) a odebrali se prohledávat dům poškozené v úmyslu odcizit peníze, které naleznou⁴⁸

V domě rozházeli věci a s několika nalezenými stokorunami dům poškozené opustili. Společně nastoupili do automobilu Vladimíra Giňi a odjeli do Kostelce nad Orlicí.

Těžce zraněnou silně krvácející poškozenou našel v jejím domě její synovec nedlouho poté, co pachatelé místo činu opustili. Poškozená byla převezena do nemocnice, kde za pět dní bodným zraněním podlehla.

Možnosti postihu nezletilých pachatelů činů jinak trestných

(Na základě vyjádření tiskového mluvčího ministra spravedlnosti Petra Dimuna)

Policie však nemůže dítě mladší 15 let ani trestně stíhat. Případ kvůli nízkému věku pachatele musí odložit. I když však policisté školáka podezřelého z Barborčiny vraždy neobviní, soudu se nevyhne. Čeká ho totiž netrestní občansko právní řízení.

"Je to řízení o uložení opatření dítěti mladšímu 15 let. Soud může uložit buď dohled probačního úředníka, nebo uloží terapeutický či psychologicko výchovný program," popsal iDNES mluvčí ministerstva spravedlnosti Petr Dimun.

"A nebo v případě závažných trestných činů ukládá soud ochrannou výchovu, což u dětí nad 12 let musí uložit povinně," dodal.

⁴⁷ iDnes 23.8.2004 „Z vraždy stařenky je podezřelý 12letý školák“

⁴⁸ MF Dnes 31.8.2004 „Policie: Stařenku ubodalo šest chlapců“
Blesk 1.9.2004 „Šest dětí ubodalo stařenku“

Příloha č.3

Hontianski otroci na blízkom západe

Národná obroda 28/05/2005

Autor: Jožo T. Schön

Strana: 15

Zaradenie: reportáž

Veľkosť: 9073 B

Nadpis: Hontianski otroci na blízkom západe

Datum: 2005-05-28

Zdroj: Národná obroda

Text:

Slovenskí otrokári ich nútia vo Švajčiarku, v Nemecku, Taliansku i Rakúsku žobrať a predávať svoje telo

Jožo T. Schön, foto autor

Poldruha roka zotročoval 37-ročný Dezider B. z dedinky pri Rimavskej Sobote mladého homosexuála. Dvadsaťštyriročný otrok žobral pre svojho pána v uliciach švajčiarskeho Bernu, neskoršie ho prinútil aj prostituovať. Denne musel zarobiť približne tristo frankov, obslúžiť až pätnásť zákazníkov, mnohokrát priamo na ulici, v aute alebo jednoducho v bočnej uličke. Zo spomínanej sumy nedostával ani halier, stravoval sa v mestskej charite a spával v otrokárovom aute na parkovisku.

Slovenskí policajti tento týždeň už novodobého otrokára zadržali a momentálne sa nachádza vo vyšetrovacej väzbe. Na prípade spolupracujú so švajčiarskou políciou. Podľa policajného zdroja vyšetrovanie potrvá minimálne tri mesiace. Do obludnej mašinérie sú niekedy zapojení štátni úradníci, lekári, policajti a najvplyvnejší advokáti. Mnohí z otrokov zmenili totožnosť, iní s novými pasmi pokračujú v otročine, pretože nemajú inú možnosť. Majú iba strach. Zo zabitia a z ľahostajnosti.

Alternatíva pre život

Béla je bývalý sociálny pracovník, ktorý dokonale pozná terén na Hontiansku i Novohradsku. Bojoval s úradníkmi, úžerníckou mafiou, obchodníkmi s bielym mäsom i s otrokármi. Ešte donedávna pracoval na Okresnom úrade v Rimavskej Sobote. Z práce ho vyhodili, pretože mnohým "počestným" obyvateľom mesta, podobne ako mafiánom, kupliarom a úžerníkom, nehral do karát. Vysokoškolsky vzdelaný štátny úradník oficiálne musel miesto opustiť z dôvodu, že nezložil testy na "definitívu" zo svojej práce, ktorú dlhoročne vykonával...

O ktorého otroka ide, netuší ani on. Poznám totiž len jeho iniciály a vek. Tentoraz sa kriminalisti rozhodli identitu otroka strážiť až do ukončenia vyšetrovania.

Keď sme ho začali spoločne hľadať, vôbec som netušil, že podobných, dobrovoľných i prinútených homosexuálov, ktorí prostituujú v zahraničí, sú v okolí desiatky. Vytypovali sme si dediny, ktoré by prichádzali do úvahy, rozprávali sa s desiatkami ľudí. Niektoré

obce ako Uzovská Panica, Rimavská Seč, Jesenské či Veľký Blh obývajú skoro výlučne **Rómovia**. Béla hovorí, že z každej chodí polovica obyvateľov do zahraničia spievať, hrať, žobrať, kradnúť alebo prostituovať. Potom prechádzame po dedinách, v ktorých je najviac otrokárov. V ktorej si nám manželka jedného potulného muzikanta ukázala pohľadnicu s veľkým slnkom. Na druhej strane je text: Mladá Dánka ďakuje jej manželovi, že priniesol do ich života trocha slnka. Voľakedy bol jej muž Ďula hrdina socialistickej práce, zástupca predáka murárskej brigády. Desať rokov ho už nikto nezamestnal. Oprášil starý nástroj a hrá swing všade, kde ho zavolajú. Najčastejšie však v zahraničí, kde cigánsky folklór berú ako oživenie. Jeho žena hovorí, že vonku sú ľudia kresťanskejšie založení, aj keď sa veľmi neoháňajú európskou ústavou, že je v nej málo Boha. Viac ho nosia v sebe. "Doma nás jednoducho Kaník odsúdil na pomalé umieranie," hovorí.

Navoňaný otrok

Peťo má dvadsaťštyri rokov. Známi o ňom hovoria, že je trocha promiskuitný homosexuál. V minulosti bol už trestaný. Od hlavy po päty je vyfintný do módných výstrelkov, vonia, bezchybne je učesaný a oholený. Na prstoch mu svieti niekoľko zlatých prsteňov. Polícia chráni jeho súkromie, nie však bezpečnosť. Tento, na pohľad distingvovaný homosexuál, sa stal obeťou otrokára. Od okamihu, čo ho udal, skoro vôbec nechodí von. V nedávno kúpenom byte žije so svojím švajčiarskym homosexuálnym priateľom Helmutom, ktorý je vraj policajt. Keď niekto zazvoní, dvere príde otvoriť Helmut. Peťo sa rýchlo skryje v zadnej izbe.

Vypátrali sme ho na sklonku dňa, keď sme už stratili nádej na úspech. Na rozhovor mi vyčlenil niekoľko minút.

"Máš strach?" Peťo prikývol. Rodina jeho otrokára sa mu vraj už vyhráža zabitím, on sám chce, aby mu dali pokoj, aby mohol konečne pokojne žiť s Helmutom. Byt aj zariadenie patria jemu.

"Koľko si šliapal?"

"Rok aj pol," odpovedal.

"Nútil ťa?"

"Nútil. A tiež trestal, keď som mu večer odovzdal málo frankov. Raz ma pichol do hlavy nožom."

"Čo je to málo frankov?"

"Tridsať. Vtedy mal bil. Požadoval tristo. Musel som zvládnuť desať, niekedy aj pätnásť zákazníkov. Nikdy mi nedal ani frank. Stravoval som sa v mestskej charite, spával v aute na parkovisku."

"Nikdy si sa nepokúsil utiecť?"

"Šliapal som štrnásť dní v mesiaci, denne aj pätnásť hodín. Cez deň zo mňa nespúšťal oči, v noci ma zamykal v aute. Aj keď sme prišli domov, ma strážil. Zakázal mi stýkať sa s rodičmi, príbuznými, nemohol som vychádzať bez sprievodu na ulicu. Okrem toho sa všetci báli, môj otrokár bol ozbrojený a bral drogy."

"Prečo si sa rozhodol udať ho až teraz?"

"Už som to ďalej nevládal znášať, žiadal čoraz viac peňazí..."

Peťo odovzdával svojmu pasákovi týždenne zhruba stodvadsaťtisíc korún. So zákazníkmi odchádzal do parku, auta alebo len za roh. Umýval sa vodou, ktorú nosil v plastovej fľaške. Vraj sa sťažoval už mnohokrát. Nikoho to nezaujímalo, všetci na neho kašľali. Takých, ako je on, šliape v zahraničí z okolitých dedín desiatky, možno stovky.

S niekoľkými som sa stretol osobne. Mali upravené obočie, pestované tváre, a tí šťastnejší zo svojich zárobkov živili celé rodiny.

Po asi dvadsiatich minútach Helmut znervóznel. Keď pozrel na svoje hodinky, vstal som a rozlúčil sa.

Bežná prax

"Deziderovi hrozí trest odňatia slobody za vydieranie so zbraňou od dvoch do ôsmich rokov, za obchod s bielym mäsom až desať rokov," povedal banskobystriický policajt. Deziderova žena krúti hlavou.

"To nie je pravda. Peťa vyhodili z domu, pretože bol prostitút. Nemal kde hlavu skloniť, tak sme ho prichýlili, prijali sme ho za svojho. Môj vlastný syn spával na zemi, on na jeho gauči. Vôbec nie je pravda, že ho manžel nútil žobrať a prostituovať. On ani nevedel, kde sa potíka. A ani nemohol, môj muž pracoval v Nemecku, Peťo šliapal vo Švajčiarsku." Žena rozpráva ako obohratá platňa. Stále ta istá pesnička. "Pred dvoma rokmi nám ukradol dvetisíc švajčiarskych frankov, odvtedy sme ho vlastne nevideli. Kúpil si za ne byt, môj manžel k nemu išiel a slušne ho požiadal, aby mu vrátil peniaze. Namiesto toho ho udal. Taká je pravda."

Vôbec sa mi nechce počúvať jej táranie, aj keď na druhej strane veľmi dobre chápem jej strach o osud živiteľa rodiny. Títo ľudia to vôbec nemajú ľahké. Niekoľko ľudí mi potvrdilo, že Peťa tu za posledné dva roky vídávali pravidelne. Vždy, keď sa vrátil zo štreky.

Osobne si myslím, že ani tento prípad polícia nedotiahne do konca. Keď príde na lámánie chleba, otrok zmení výpoveď a otrokár sa ocitne na slobode. Aspoň v desiatkach predošlých prípadov bol scenár vždy takýto.

Kosovská sirota

Papča je malá osada skrytá v horách, asi pätnásť kilometrov od Rimavskej Soboty. Býva v nej len niekoľko ľudí. Šarlota Báriová i jej druh sú slabomyseľní, spoločne majú osem detí. Tri sú v ústave, päť žije s nimi v polozbúranej vilke na konci dediny. Pred niekoľkými rokmi kúpil dom od správcu konkurznej podstaty skrachovaného družstva za pár korún úžerník. Vzápätí ho prenajal spomínaným ľuďom. Ešte predtým bývala Šarlota s druhom v maringotke na pomedzí dvoch dedín. Starostovia sa dlho škriepili, komu tieto rodiny patria, napokon ktosi maringotku podpálil a hlavy obcí mali problémy. Keď som ich navštívil, Šarlota bola opitá, deti pobehovali na priedomí. Môjmu oku neušiel desaťročný chlapec so spálenou ľavou stranou líca.

"Spadol na pec, keď mal poldruha roka," hovorí opitá Šarlota. Keď mal chlapec päť rokov, úžerník, v dome ktorého bývali, ich prinútil k žobraníu. "Nemali sme peniaze na nájomné, naložil nás do auta a išli sme žobrať," hovorí chlapcov otec. On hral na ústnej harmonike a syn so spáleným lícom pri ňom celý deň sedel s ceduľou na prsiach: Vojnová sirota. Denne zarobili asi dvesto frankov, všetky im však vzal úžerník. Večer išli spať do auta. Dva týždne boli v zahraničí, dva doma. Stále dokola.

"Peťo v škole nechýbal"? pýtam sa otca.

"Úžerník podplatil lekára."

"A čo sociálni úradníci?"

"Nechodia k nám."

"Policajti?"

"Začali to vyšetrovať. Jedného dňa však prišiel úžerník, zbil ma do krvi a povedal, že ak

ceknem, zabije ma. Možno podplatil aj policajtov, neviem, nikto už viac neprišiel..."

"Už vám dal pokoj?"

"Našiel si v dedine kaliku, chlapa bez nohy. Teraz toho vozí do Bernu a Nemecka."

Chcel som ísť s malým otrokom do obchodu kúpiť mu nejaké jedlo. Až vtedy mlčiaci chlapec prehovoril. Uvelebil sa na prednom sedadle auta. Jeho otec si sadol k nemu. Báľ sa, že mu ho unesiem do zahraničia. Vojnová sirota si vybrala čokoládu. Keď som ju priviezol domov, čokoládu rozbalila a rozdelila ju na niekoľko častí. Pre všetky deti na dvore.

Neskoro večer som prišiel k domu, ktorý patrí spomínanému úžerníkovi-otrokárovi. Nemal som šťastie, nebol doma. Zato som sa dozvedel, že práve ťahá s beznohým šnúru v Nemecku...

"Vojnová sirota" nechce o švajčiarskych skúsenostiach hovoriť.

Profesionálna žobráčka s dieťaťom v lone na rušnej ulici v Ríme.

Príbuzní otroka: mama a dedo.

-END-